

Opinia Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego
dotycząca dokumentów urzędowych w projekcie rozporządzenia Rady UE w sprawie
jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania orzeczeń i przyjmowania dokumentów
urzędowych dotyczących pochodzenia dziecka oraz w sprawie ustanowienia
europejskiego poświadczenia pochodzenia dziecka (COM(2022) 695 final)

Uwagi wprowadzające

Przedmiotem analizy KKPR były dwie koncepcje. Koncepcja zaproponowana w pierwotnym projekcie rozporządzenia (i popierana konsekwentnie przez Komisję Europejską) określana jako **opcja A** oraz koncepcja zaproponowana przez Prezydencję Węgierską określana jako **opcja B**.

Zdaniem KKPR ani opcja A, ani opcja B nie są optymalne. Przeciwno opcji A przemawiają między innymi problemy ze sprecyzowaniem przez poszczególne państwa członkowskie czy w ich systemach występują dokumenty urzędowe z wiążącymi skutkiem prawnym, a także brak takiego pojęcia w poszczególnych systemach prawnych państw członkowskich i dotychczasowym dorobku prawa UE. Natomiast przeciwko opcji B przemawia fakt istotnego zawężenia zakresu stosowania projektowanego rozporządzenia.

Uwagi szczegółowe

KKPR rekomenduje wprowadzenie następujących rozwiązań do projektowanego rozporządzenia:

1) rozszerzenie pojęcia „sądu” i pojęcia „orzeczenia sądowego” (zgodne z propozycją Prezydencji Węgierskiej)

W pełni racjonalna jest propozycja rezygnacji z odrębnej kategorii „dokumentów z wiążących skutkiem prawnym” (nieznanej co do zasady w systemach prawnych państw członkowskich) przy jednoczesnym rozszerzeniu pojęcia „orzeczenia sądowego” tak, aby obejmowało ono rozstrzygnięcia innych niż sąd organów, jeśli w danym systemie prawnym posiadają one kompetencję do wiążącego ustalenia pochodzenia dziecka. „Orzeczenia” takie będą uznawane, niezależnie od tego, czy w danym przypadku rozstrzygnięcie pochodzi od sądu czy od innego organu. Trzeba zaznaczyć, że w prawie polskim brak jest przykładów rozstrzygnięć wywołujących skutki prawne w zakresie ustalenia lub zaprzeczenia pochodzenia

dziecka, które byłyby wydawane przez organy inne niż sądowe (np. urzędy stanu cywilnego lub notariuszy). Skoro jednak w innych państwach UE takie przykłady występują, warto by projektowane rozporządzenie szeroko zakreślało pojęcie „sądu”. „Orzeczenia” takie będą uznawane, niezależnie od tego, czy w danym przypadku rozstrzygnięcie pochodzi od sądu czy od innego organu.

2) wprowadzenie obowiązku wyraźnego wskazania przez państwa członkowskie tych organów pozasądowych, które mogą wydawać rozstrzygnięcia objęte rozszerzonym pojęciem „orzeczenia sądowego”

To wymaganie będzie aktualne w razie przyjęcia pierwszego punktu rekomendacji. W konsekwencji każde państwo członkowskie z osobna powinno poinformować Komisję na potrzeby stosowania projektowanego rozporządzenia o katalogu zamkniętym (*numerus clausus*) sądów i innych organów niż sądy, uprawnionych do wydawania „orzeczeń sądowych”.

3) usunięcie kategorii dokumentów urzędowych, które mają wiążący skutek prawny w państwie pochodzenia

Byłoby to konieczne następstwo przyjęcia pierwszego punktu rekomendacji, gdyż pojęcie „orzeczenia sądowego” objęłoby „dokumenty urzędowe mające wiążący skutek prawny”. W polskim systemie prawnym brak jest dokumentów urzędowych mających wiążący skutek prawny w rozumieniu Rozporządzenia (opcja A), bo żaden dokument dotyczący ustalenia lub zaprzeczenia pochodzenia dziecka nie ma charakteru konstytutywnego. Wszystkie dokumenty, jakie są sporządzane w Polsce w odniesieniu do ustalenia lub zaprzeczenia pochodzenia dziecka mają jedynie charakter dowodowy. Samo pochodzenie od określonych rodziców, jako element podlegający stwierdzeniu w akcie stanu cywilnego, może być wykazane wyłącznie aktem urodzenia (art. 3 p.a.s.c.).

4) zachowanie przewidzianego w projekcie rozporządzenia obowiązku „przyjmowania” dokumentów urzędowych stanowiących dowód ustalenia pochodzenia dziecka lub zakończenia stosunku rodzicielskiego oraz dokumentów, które są jedynie dowodem faktów istotnych dla ustalenia lub zaprzeczenia pochodzenia dziecka albo dla zakończenia relacji rodzicielskiej

Zespół KKPR zakłada, że zachowany będzie podział dokumentów urzędowych (niemających wiążącego skutku prawnego) na 2 kategorie. Jednak, inaczej niż w propozycji Prezydencji Węgierskiej, zespół rekomenduje, by obie te kategorie dokumentów były objęte

zakresem działania projektowanego rozporządzenia. Dokumenty te miałyby zatem podlegać „przyjęciu” w innych państwach członkowskich, co oznacza, że ich moc dowodowa ma być uznana na całym terytorium UE w takim zakresie, w jakim występuje ona w państwie pochodzenia.

5) doprecyzowanie katalogu dokumentów stanowiących dowód filiacji; zakaz ograniczeń w zakresie korzystania ze środków dowodowych

Ta rekomendacja stanowi konsekwencję pkt 4. Z projektu rozporządzenia wynika, że jakiegokolwiek ograniczenia dowodowe nie powinny być stosowane w tych przypadkach, w których relacja rodzicielska jest wykazywana w celu realizacji praw dziecka wynikających z prawa Unii Europejskiej. Celowe wydaje się jednak, by państwa członkowskie wskazały katalog dokumentów, które mieszczą się w kategorii dokumentów, których dotyczy projekt rozporządzenia.

Wnioski

W świetle powyższych analiz KKPR jednoznacznie podkreśla, że ani opcja A, ani opcja B nie są rozwiązaniami optymalnymi dla efektywnego rozwoju współpracy sądowej w sprawach cywilnych w obszarze objętym projektowanym rozporządzeniem. W konsekwencji należy wypracować rozwiązanie pośrednie łączące zalety widoczne w obu przedstawionych opcjach z uwzględnieniem niezbędnego doprecyzowania stosowanych pojęć i zapewnienia odpowiedniej klarowności projektowanych norm prawnych.